

“per més que hom vulgui construir amb elevada tècnica,
és precís que la melodia bategui amb un caient ben catalanesc”

A. Català

sardanes per a cobla

cobla de cambra de catalunya

direcció: xavier pagès

antoni català i vidal (1891-1978)

“per més que hom vulgui construir amb elevada tècnica,
és precís que la melodia bategui amb un caient ben catalanesc”
antoni català (1929)

Era dissabte. Eren quarts de deu del matí i el telèfon va sonar. Entre el cafè que començava a bullir, les torrades que mai no s'acabaven de fer i la gata que es va posar pel mig, no vaig ser a temps de despenjar, així que el contestador automàtic es va connectar. La veu de qui trucava va quedar gravada i el missatge era ben clar: "Bon dia. Ja tornem a ser en marxa. D'aquí a sis mesos tindrem enregistrat un altre disc. Aquest cop el dediquem a Antoni Català, el compositor de Sitges. La gravació la dirigirà en Xavier Pagès. Ja el coneixes: compositor, director i veí teu de Sant Pere de Ribes. Tu t'encarregues de tocar el flabiol i d'escriure el llibret del CD. Et truco més tard i en parlem. En marxa!". Aquell dissabte 21 de juny de 2003 vaig esmorzar sense presses, però amb la certesa que la maquinària de Músics per la Cobla s'havia posat a treballar.

Ja fa deu anys que una colla d'amics músics vinculats al món de la cobla vam decidir tirar endavant un projecte una mica fantasiós. Es tractava de trobar-nos de tant en tant per tocar obres que només ocasionalment teníem ocasió d'interpretar en les nostres cobles. Obres que, per diferents motius, havien anat quedant desplaçades del repertori habitual

de les cobles i que, només de tant en tant, sortien de l'arxiu per recordar-nos que interpretar-les era tot un plaer. Així que vam decidir formar una cobla amb una finalitat clarament egoïsta: només tocaríem obres que ens permetessin disfrutar de la música. Naturalment, cadascú de nosaltres seguiria tocant en la seva cobla, ja que aquest projecte no tenia cap ànim lucratiu. Només de tant en tant ens trobaríem i tocaríem allò que ens vingués de gust de tocar.

Al cap de poc temps vam constatar que la necessitat de tocar bona música entre amics era compartida per molts músics de tot el país. Poc a poc, el nostre projecte es va anar fent més ambiciós: ja no solament ens trobaríem per tocar sinó que faríem un disc. A la cobla li vam dir Cobla de Cambra de Catalunya i vam fer aquell primer disc. Als amics i les amigues músics s'hi van afegir amics tècnics de so (l'equip d'Estudi 84), amics gestors d'auditoris (Juli Grandia de l'Auditori Pau Casals), amics responsables d'emissores radiofòniques (Catalunya Música), amigues dissenyadores (Laura Borràs i Núria Duran), etcètera. I com que el projecte cada cop anava engrescant més i més amics, ens vam anar animant: no solament ens trobaríem per tocar i no solament

faríem un disc, sinó que en faríem uns quants, a més faríem feina de recerca i d'investigació sobre els compositors que més ens agradessin, crearíem un arxiu documental i musical, donaríem a conèixer les obres més interessants, digitalitzaríem les partitures per fer-les més llegibles, organitzaríem una pàgina web per mostrar les nostres produccions, difondríem tot el material que anessim recollint... I així va néixer una entitat que vam anomenar "Músics per la Cobla" amb l'ànim de promoure aquella música per a cobla que ens fa gaudir com a intèrprets i com a públic.

Des d'aleshores "Músics per la Cobla" funciona com una màquina: engega projectes, els gestiona, els coordina i els dóna a conèixer. De moment ja ha organitzat l'arxiu documental i de música per a cobla més important del país —sota la direcció de Josep Maria Serracant— i ja ha gestionat més d'una dotzena d'enregistraments de la Cobla de Cambra de Catalunya —la major part d'ells dirigits per Jesús Ventura— en els que han participat més de cent músics inclosos els solistes de les millors cobles del país i d'altres de renom com Manuel Oltra, Jordi León, Albert Guinovart, Francesc Cassú o Jordi Molina.

La trucada que vaig rebre aquell dissabte de juny era d'en Jesús Ventura. Un nou projecte de "Músics per la Cobla" estava en marxa i calia que ens poséssim a treballar immediatament. Feia temps que anàvem al darrera de l'obra d'Antoni Català, un autor que trobàvem d'allò més interessant i que s'ajustava perfectament al nostre propòsit: donar a conèixer una música escrita per a cobla que ens faria disfrutar com a intèrprets i com a oïdors. Aquell mateix dia, en Jesús em va donar més detalls del projecte, que ja estava força avançat. Des de feia unes setmanes, diferents músics es trobaven a la seu que "Músics per la Cobla" té a Sabadell i tocaven les sardanes d'Antoni Català. Gràcies a aquestes lectures, s'havia pogut fer una primera tria del repertori. Paral·lelament, Jesús Ventura i Josep Maria Serracant havien fet gestions amb l'Ajuntament de Sitges per tal de tirar el projecte endavant amb el seu ajut.

El director musical també estava clar: s'havia encomanat la feina a Xavier Pagès, músic de Sant Pere de Ribes, director de la Jove Orquestra de Figueres, de l'Orquestra del Conservatori de Sadadell i que aquell mateix estiu seria nomenat director de la Cobla Sant Jordi-Ciutat de Barcelona. La seva

vinculació amb el món de la cobla ja venia de lluny, ja que havia compost diferents sardanes i havia dirigit algun concert de cobla, però l'entrada per la porta gran la va fer l'any 2001 quan l'organització dels Premis Joaquim Serra li va encarregar una composició i ell va presentar-hi l'obra per a violoncel i cobla titulada La roda del temps. Jo coneixia en Xavier des de l'any 97, quan el vaig veure dirigint una Passió de Bach al capdavant d'una orquestra d'estudiants al Centre Parroquial de Sant Pere de Ribes. I és que cada estiu ell i els seus companys d'estudis organitzaven un cap de setmana en una casa de colònies i es dedicaven a preparar una gran obra del repertori simfònic. El diumenge a la tarda n'oferien una única representació i, gràcies a això, els ribetans vam poder escoltar obres de Bach, Haydn i Vivaldi que mai no haguessin arribat al nostre poble pels circuits musicals habituals. Xavier Pagès no ha perdut ni un bri d'aquella energia i d'aquella empena, qualitats que llueix a l'alçada de la seva vàlua musical. Per aquest motiu, per la seva necessitat de donar a conèixer la música a tothom, quan va acceptar de col·laborar en el disc d'Antoni Català, s'hi va implicar a fons. Més endavant em va confessar que li havia fet molta il·lusió poder participar en aquest disc i

estudiar aquestes partitures, ja que no solament coneixia l'obra d'Antoni Català des de ben petit —Xavier Pagès va fer els seus primers estudis a Sitges— sinó que, a més, la seva família havia tingut una estreta vinculació amb la d'en Català.

Per documentar el disc que teníem entre mans calia buscar informació sobre l'autor. La documentació sobre Antoni Català no és massa extensa, però hi ha molta gent a Sitges que el va conèixer i, després d'algunes converses, ens vam poder fer una idea més clara sobre el personatge. Està clar que el llibret d'aquest CD no és l'espai adequat per fer-ne un treball detallat —que algú haurà d'abordar algun dia— però amb la recerca que vam dur a terme vam poder recopilar quatre dades que poden ajudar-nos a situar Antoni Català en el seu temps i a definir la seva música.

Antoni Català i Vidal va néixer a Sitges el 1891. El seu pare era mestre de capella i organista de l'església parroquial de Sitges i havia estat escolà de Montserrat. Les primeres lliçons de música les va rebre del seu pare i, als vuit anys, va ingressar a l'Escolania de Montserrat on s'hi estaria fins als setze. Va ampliar els estudis musicals a Barcelona amb diferents

mestres, entre els quals destaca Enric Morera, i l'any 1911 —tenia 20 anys— va acceptar el càrrec de mestre de capella i organista de Nostra Senyora de Pompeia al barri de Gràcia de Barcelona. Anys després va fundar l'Orfeó Pompeià i la Coral Barcelona i va ser professor al Conservatori de Barcelona. Des del 1945 va ser crític musical del Diari de Barcelona. Malgrat que va fixar la seva residència a la ciutat comtal, mai no va perdre el contacte amb la seva vil·la nadiua. Va morir a Barcelona el 13 de gener de 1978 als vuitanta-sis anys.

En la presentació de l'opuscle dedicat a Antoni Català editat pel Grup d'Estudis Sitgetans l'any 1978 s'assegura que el compositor va néixer el dia de Santa Cecília de 1891. No cal dir que és una bona data per néixer músic. L'honor d'haver nascut el dia de la patrona de la música el comparteixen insignes compositors com Joaquin Rodrigo o el britànic Benjamin Britten, però el cas és que, consultant d'altres fonts, el naixement d'Antoni Català és registrat el dia anterior, el dissabte 21 de novembre de 1891.

Després de la recerca duta a terme per Josep Maria Serracant, podem concloure que Antoni Català va

compondre més de trenta sardanes. Entre el nostre arxiu i l'Arxiu Històric de Sitges hem consultat un total de trenta-dues sardanes, incloent-hi les que formen part d'obres més extenses, com és el cas de la sardana que conforma el quart moviment de la Suite a l'atzar (titulada Cant a la terra) o la que apareix al cinquè acte de l'obra teatral de Josep Maria Folch i Torres L'adveniment de l'Infant Jesús, titulada Els Pastorets. Tenim notícia que Antoni Català encara en va compondre una més titulada Perpetuina (per a cor i cobla), però fins ara ha estat impossible localitzar-ne la partitura. Hores d'ara podem xifrar la producció sardanística d'Antoni Català en trenta-tres sardanes, les més difoses de les quals han estat La processó de Sant Bartomeu, Íntima i Rosada d'estiu. De les trenta-tres sardanes n'hi ha deu que tenen lletra: sis d'elles són per a cor i cobla i quatre per a cor sol (Trenes d'or, La visió de la ginesta, Festa de germanor i Tardoral).

Quant a obres per a cobla, n'hem pogut consultar onze. Entre les consultades s'hi destaca la seva primera incursió en el món de la cobla: el Ball del Ram de Sant Cugat del Vallès, compost el 1918, una obra tan matinerana dins la seva producció com

les seves primeres sardanes. Trenta anys més tard compondria els dos títols que tanquen el seu catàleg d'obres lliures per a cobla amb La Moixiganga de Sitges i l'obra en quatre moviments per a cobla i percussió titulada Suite a l'atzar. Finalment, pel que fa a la resta de la producció musical d'Antoni Català, hem constatat que és autor d'un gran nombre de peces religioses, de música simfònica, de música de cambra i de música per a cinema, però, com dèiem, no és aquest el lloc per elaborar-ne un catàleg exhaustiu. Apuntem solament com a obres que ens semblen dignes d'esment el Rondó per a petita orquestra, el Tríptic per a orquestra (1938) o la música per a la pel·lícula Las aventuras del Capitán Guido (1943).

Sobre la biografia de l'autor vam trobar prou informació, però sobre les seves obres la documentació era ben escassa. Una sardana premiada aquí, una altra allà, però cap notícia sobre dates d'estrena, dedicatòries o motius pels quals va compondre-les. Ben poca cosa, però, en definitiva, el que volíem era enregistrar la seva música perquè tothom la pogués escoltar encara que no en poguéssim donar massa explicacions. L'única obra que vam

trobar ben documentada és la seva sardana més coneguda: La Processó de Sant Bartomeu (1919). Va ser la primera sardana que va compondre i ell mateix va quedar estranyat de l'èxit de la peça, que va obtenir el Primer Premi al concurs convocat per l'ajuntament de Girona en motiu de les festes de Sant Narcís. L'obra explica musicalment tot el que succeeix en la processó que se celebra el 24 d'agost a Sitges, dia de la Festa Major, i va ser estrenada per la cobla La Principal de La Bisbal al Teatre Principal de Girona el dia 1 de novembre de 1919. La primera interpretació a Sitges va ser el 15 de novembre de l'any següent al Casino Prado per part de la mateixa cobla. L'any 1925, Antoni Català en va fer una adaptació per a banda que va ser estrenada per la Banda Municipal de Barcelona sota la direcció de Joan Lamote de Grignon al Teatre Olímpia. L'èxit va ser tan sonat que es va haver de repetir tres cops.

Bé, doncs si ja teníem les dades biogràfiques, ja teníem director, ja teníem la col·laboració de l'Ajuntament de Sitges i ja teníem el repertori triat, només calia trucar els amics de l'Estudi 84 per triar el dia de gravació i començar a buscar músics que volguessin formar part d'un nou projecte de Músics

per la Cobla. Els assajos previs a l'enregistrament es van fer a Sabadell amb nocturnitat i bon humor i van cloure amb coca i cava. A mida que anàvem assajant les sardanes i anàvem treballant-les sota l'acurada direcció de Xavier Pagès, anàvem entrant en aquell món tan personal d'Antoni Català i l'anàvem coneixent més a fons: la sonoritat plena i punyent de la cobla, el concepte simfònic de la instrumentació, en la línia de Morera o de Garreta, els ritmes trencats i sincopats dels acompanyaments, la volada de les seves melodies, els passatges llargs per a la tenora solista, els fragments cambrístics, el gust per les fugues... La gravació es va enllestir entre els dies 17 i 19 de novembre amb la participació de vint-i-cinc intèrprets. L'edició final del màster va ser a càrrec del director (Xavier Pagès) i dels productors (Jesús Ventura i Josep Maria Serracant). A primers de desembre, el disc estava a punt. Només calia dissenyar la carpeta i escriure el text del llibret.

Haig de confessar que vaig disfrutar molt enregistant aquest disc i que, per tant, un cop més havia acomplert el meu objectiu egoista de fruir tocant música envoltat d'amics. Però m'havia oblidat d'una cosa important: aquest cop era responsabilitat meua escriure el llibret

del disc! Cada cop que em trobava pel carrer amb en Xavier li preguntava per la seva companya i ell per la meua (ambdues estaven embarassades) i ens oblidàvem d'Antoni Català. Cada cop que encenia l'ordinador i veia aquell document a mig fer titulat "Antoni Català" pensava que ja l'acabaria l'endemà. Però va arribar el 20 de desembre. Era dissabte. Eren quarts de deu del matí i el telèfon va sonar. Entre el cafè que començava a bullir, les torrades que mai no s'acabaven de fer i la gata que es va posar pel mig, no vaig ser a temps de despenjar, així que el contestador automàtic es va connectar. La veu de qui trucava va quedar gravada i el missatge era ben clar: "Bon dia i bones festes. El disc d'Antoni Català està enllestit. Només falta el teu escrit per al llibret del CD, però suposo que ja el deus tenir acabat. Envíame'l per correu electrònic. Després de Nadal ho portem tot a impremta. Records a la família. Adéu".

David Puertas Esteve, dia de Nadal de 2003

sardanes i obres per a cobla del mestre antoni catalò i vidal

Codi	Títol i data	Versions	Dades complementàries
s01	Pastorets, Els (1917)	Cobla Cor i Cobla	Acte V de "L'adveniment de l'Infant Jesús" de J. M. Folch i Torres
s02	Processó de Sant Bartomeu, La (1919)	Cobla Orquestra Banda	Primer Premi Concurs de Girona 1919
s03	Idil·li a muntanya (1920)	Cobla	Premi Festa de la Poesia i la Música de l'Orfeó Gracienc
s04	Trenes d'or (1920)	Cor Cobla	Lletra de Manuel Gibert i Moret
s05	Aplec d'Alfou, L' (1921)	Cobla Orquestra	Primer Premi Jocs Florals de Girona 1921
s06	Rosó (Febrer 1921)	Cobla	
s07	Rosada d'estiu (Juny 1921)	Cobla	
s08	Visió de la ginesta, La (1921)	Cor	Lletra de Josep Conangla
s09	Verge de les roses, La (Febrer 1922)	Cobla	
s10	Cantem la Pàtria (Març 1922)	Cor i Cobla	Lletra de Domènec Juncadella
s11	Aplec del Vinyet, L' (Maig 1922)	Cobla	
s12	A la memòria d'en Frederic Mussoles (Des.1923)	Cobla	
s13	Festa camperola (Gener 1925)	Cobla	
s14	Albada (Febrer 1925)	Cobla Banda	
s15	Serenata (Març 1925)	Cobla	
s16	Esclat (Juny 1925)	Cobla	
s17	Barcarola (Octubre 1925)	Cobla Petita Orquestra	

Codi	Títol i data	Versions	Dades complementàries
s18	Primavera gentil (Maig 1926)	Cobla Petita Orquestra Quintet	
s19	Festa de germanor (Desembre 1926)	Cor Cobla	Lletra de Domènec Juncadella
s20	Idil·li pastoril (Juny 1929)	Cobla	
s21	Matí a muntanya (Setembre 1929)	Cobla	
s22a	Sitges (versió 1929)	Cobla	
s22b	Sitges (versió 1930)	Cobla	
s23	Tardoral (Setembre 1931)	Cor	Lletra de Joaquim Hostench
s24	A un nadó (1935)	Cobla	
s25	Ja ha tornat Pasqua Florida (1943)	Cor i Cobla Cobla	Lletra de Mossèn Camil Geis
s26	Íntima (1946)	Cobla	
s27	Terra meva (1947)	Cor i Cobla	Lletra de Domènec Juncadella
s28	Aplec de primavera (1947)	Cobla Cor (?)	
s29	Cant a la terra (1948)	Cobla	Quart temps de la Suite "a l'atzar" (per a cobla)
s30	Encís de Sitges, L' (1950)	Cor i Cobla Cor Cobla	Lletra de R. Casanova
s31	Maria Teresa (1953)	Cobla	
s32	Dalt dels cims (1964)	Cobla	Sardana de l'Ofrena a la M.D. Montserrat (OBP)
s33	Perpetuina (sense data)	Cor i Cobla Cobla	Lletra de Mossèn Jacint Verdaguer

o01	Ball del Ram de Sant Cugat del Vallès (Juny 1918)		
o02	Glossa del "Ballet de Déu" (1921)	Premi Fundació Pabxot 1921	
o03	Caterina d'Alió (Glossa poemàtica) (1921)	Premi Fundació Pabxot 1921	
o04	Glossa del Ball de la Moixiganga de Sitges (Febrer 1927)	(també versió per a orquestra)	
o05	Ballet de Solsona (1937)		
o06	La Moixiganga de Sitges (Ballet) (1948)		

o07	Suite a l'atzar (amb timbales i bateria)(1948)	a) Polka (De punteta i taló) b) Havanera (En el "Ingenio") c) Dansa Infernal (Ritmos modernos) d) Sardana (Cant a la terra)	
o08	Ball dels Nans d'Olot		
o09	Ball Cerdà del Pallars		
o10	El Rotllet d'Alinyà		
o11	Ball de la Cerdanya d'Alp		

dues imatges de la vila vella de sitges

el mestre català l'any 1920

els músics de

la cobla de cambra de catalunya ha estat dirigida per

elobiol:

David Puertas
(2, 4, 5, 8, 10, 12, 13)
Marcel Sabaté
(1, 3, 6, 7, 9, 11)

trible:

Joan Barrera
(I-2,4,10,13; II-5,8,12)
Jordi Feliu
(I-1,3,6,7,9,11)
Armand Franco
(I-5,8,12; II-2,4,10,13)
Oriol Gibert
(II-1,3,6,7,9,11)

tenora:

Quim Duran
(I-2,8,12,13; II-4,5,10)
Marià Franco
(I-9; II-6)
Jordi Molina
(I-6,11; II-1,3,7)
Enric Ortí
(I-4,5,10; II-2,8,12,13)
Jordi Paulí
(I-1,3,7; II-9,11)

l'enregistrament

xavier pagès ha comptat amb els següents instrumentistes:

trompeta:

Ignasi Franco
(I-1,3; II-7,11)
Jordi Pons
(I-7,9; II-1,3,6),
Roger Santiago
(I-4,6,8,11,12; II-2,5,9,10,13)
Jordi Serrano
(I-2,5,10,13; II-4,8,12)

trombó:

Jordi Gómez
(2,4,5)
Isidra López
(1,3,6,7,9,11)
Dani Navarro
(8,10,12,13)

fiscorn:

Ivan Babiloni
(I-2,4,12; II-5,8,10,13)
Jordi Estartús
(I-1,3,7; II-6,9,11)
Jordi Gómez
(I-8; II-10)
Josep Moliner
(I-6,9,11,13; II-1,3,7,12)
Francesc-Josep Rodríguez
(I-5; II-2,4)

contrabaix:

Joan Jordi Beumala
(2,4,5,8,10,12,13)
Francesc Saladrígues
(1,3,6,7,9,11)